

Meeslepend verhaal van een moeder en een dochter
die in Zuid-Afrika op zoek gaan naar hun bestemming.

Alles begint met
Anna

Annemari Coetser

MOZAÏEK | ROMAN

Annemari Coetser

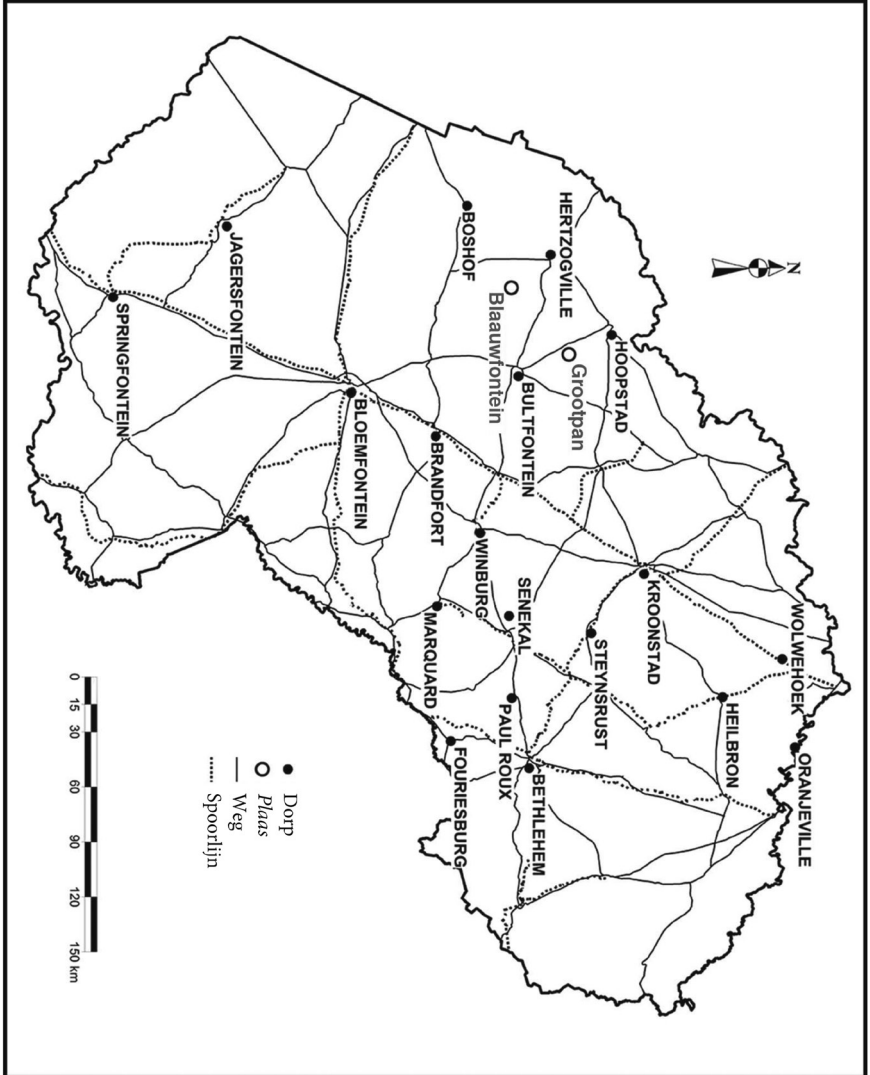
Alles begint met

Anna

UITGEVERIJ MOZAÏEK, UTRECHT

*Voor iedereen die nooit een oma heeft gekend.
En voor degene die vanwege dat gemis zich voorstelt hoe het is om
een oma te hebben.*

De leefwereld van Anna en Poppie: de Oranje-Vrijstaat

Proloog

27 maart 1942

Poppie rekt zich uit en gaat op haar tenen staan om te zien of de trein uit Natal al om de bocht komt. Hij zou nu zo ongeveer over het lege spoor naast het perron binnen moeten stomen. Ze haalt diep adem. Hou moed, hart, hou moed!

Aan de onderkant van de trein die op het tweede spoor staat dwarrelt rook en stoom. Twee meisjes met precies dezelfde pony's en een rood lint in hun blonde haren zwaaien vanuit het open raam van een passagierswagon naar haar.

'Goedemorgen, mevrouw!'

Ze tilt haar hand op om terug te groeten. Mevrouw? Ze voelt zich helemaal geen mevrouw, ook al is ze dat allang. Een negenentwintigjarige mevrouw. Nou ja, bijna. Een oude vrijster. Een jongedame uit de kerkgemeenschap die een paar weken geleden misschien wel het domste besluit van haar leven heeft genomen...

Frikkie moet hier op het station van Germiston overstappen op de trein naar Johannesburg. Ze kan nog van gedachten veranderen, want hij verwacht haar toch niet hier. Ze wilde hem komen verrassen, of eigenlijk opwachten. Ze slikt, haar tong voelt als schuurpapier. Zal ze ooit nog een woord kunnen uitbrengen?

Een kruier met een bochel komt naast haar staan. 'Heeft de juffrouw zo meteen hulp nodig met de bagage?'

Ze schudt haar hoofd en drukt de nagels van haar rechterhand in de palm van haar linkerhand, zo nerveus is ze dat haar iets zou kunnen overkomen.

De andere kruiters staan bij hun bagagewagentje te roken. Ze ziet hoe ze stiekem naar de jonge meisjes op het perron loeren. In de menigte staan ook een paar oudere vrouwen. Zouden die hier

zijn om hun geliefden uit het noorden te verwelkomen? Dat zal wel, want er hangt een sfeer van opwinding in de lucht.

Sommige vrouwen roken. Kon zij dat ook maar. Dat zou vast helpen om de zenuwen in bedwang te houden. Bovendien ziet het er wereldwjs uit. Ze heeft het ook eens geprobeerd, maar elke keer begon ze hevig te hoesten. Het is vast ook beter zo, want voor zover ze weet rookt Frikkie niet.

Op het station van Germiston is het altijd druk, maar vandaag zijn er nog meer mensen dan gewoonlijk. Ze probeert zich voor te stellen hoe dit er vanuit de lucht uit moet zien met al die spoorrails die als deegstrengen door elkaar gevlochten zijn. Alle hoofdspoorlijnen komen hier samen. Het is een gekrioel van passagiers die van hot naar her lopen en op een andere trein overstappen om hun reis voort te zetten.

Heel wat wagons zijn naar de zijsporen gerangeerd. Sommige zijn met zeil bedekt, andere zijn leeg. Op de zijkanten staat met witte verf geschreven: S.A.S. & H.

De Spoorwegen zijn voor Frikkie een vertrouwde omgeving, maar voor haar is het een wereld waarvan ze niets weet, behalve dan als regelmatige passagier.

Vroeger had ze ook niets afgeweten van oorlog...

Ze haalt een zakdoek uit haar enveloptasje, veegt haar bezwete handpalmen ermee droog en knelt de handtas weer onder haar arm. Hij is zwart, net als haar nieuwe schoenen, die zo erg knellen dat het lijkt alsof haar tenen over elkaar heen klimmen om door de opening voorin om hulp te roepen.

Die lieve Frikkie, die allemansvriend. Misschien herkent hij haar niet meer; hij heeft alleen maar een kiekje van haar meegenomen naar het noorden. Ze wrijft over haar heupen. Ze is broodmager geworden door de spanningen van de afgelopen maanden. Gelukkig komt haar figuur goed uit in de nieuwe roomkleurige jurk met het fraaie riempje. Daarnet voor de spiegel dacht ze nog dat ze er tamelijk elegant uitzag met het zwarte hoedje met voile en de bontstola die ze geleend had van Sussie Anna.

Zou hij nog steeds zo aantrekkelijk zijn? De oorlog laat sporen na op gezichten van mensen, diepe groeven die hun gelaatstrekken voor altijd veranderen. Zo hadden haar ouders er, toentertijd, uitgezien na de Tweede Vrijheidsoorlog; dat had ze op foto's gezien.

Die bliksemse Engelsen! Ze kan hen nog steeds niet uitstaan, ook al heeft mama vaak gezegd dat er ook goede Engelsen zijn. Gelukkig is Frikkie een man met een opgewekt karakter. Maar wat heeft hij in de oorlog allemaal doorgemaakt? Heeft hij zijn menselijkheid behouden, zijn liefde voor kinderen?

Eigenlijk weet ze geen fluit van hem. Eind februari werd er een telegram voor haar bezorgd bij het ziekenhuis: *Veilig aan land gekomen love always Frikkie.*

Marius heeft haar nooit zijn liefde verklaard, maar ondanks dat wist ze het wel. En nu? Binnenkort ziet ze Frikkie, de man die gezegd heeft dat hij haar voor altijd met Engelse liefde zal beminnen. Doet ze nu ten langen leste wat juist is? Ze moet hem gewoon in de ogen kunnen kijken voordat ze het nieuws overbrengt.

De kruiers komen plotseling in actie en de menigte rukt op naar de rand van het perron. Nu hoort zij ook het gefluit van de stoomlocomotief boven het andere lawaai uit. In de stille herfstlucht is een rookwolk achter de locomotief te zien, die in een boog boven het spoor blijft hangen.

Daar komt hij...

Haar hart gaat zo tekeer dat ze het gevoel heeft dat het in de maat wil lopen met het gestamp en gedreun van de trein. Zou er niet iets kunnen gebeuren waardoor dat ding in vredesnaam niet om de bocht verschijnt? Geen botsing, maar een onvermijdelijk oponthoud?

Of moet ze zich misschien door die malende massa mensen wringen en ervandoor gaan voordat Frikkie haar ziet? Langs het loketgebouw, de seinpost en het kantoor van de stationsmeester. Dwars door het stationsgebouw, langs de lange rij taxi's die in de straat staan te wachten.

Ze moet wel van lotje getikt geweest zijn om te denken dat alles wel goed zou aflopen voor hen tweeën!

Ze is de voorzichtigste mens die er bestaat, zo pessimistisch over haar kansen op geluk dat ze bij een kerkbazaar nooit eens meedoet met raden hoeveel boontjes er in de fles zitten, ook al is de prijs nog zo aantrekkelijk. Waarom moest ze uitgerekend dit vermaledijde besluit nemen? Het lijkt wel een dobbelspel. Het is niet eerlijk van hem om dit te verwachten, nu die zware last op haar geweten drukt!

Maar het is nu te laat om van plan te veranderen. De kogel is door de kerk.

In zijn voorlaatste brief, verstuurd vanuit Durban, had Frikkie haar gevraagd om met hem te trouwen. Als ze zou instemmen, moest ze naar de predikant gaan en hun voorgenomen huwelijk driemaal laten afkondigen zodat ze op 3 april, tijdens de laatste dagen van zijn ziekteverlof, zouden kunnen trouwen. Hij zou haar in Heilbron komen bezoeken om haar besluit te vernemen.

Als de trein met een langgerekt gefluit om de bocht komt, begint ze al met haar bloemetjeszakdoek te zwaaien, ook al ziet ze hem niet uit het raam hangen.

Ze hebben elkaar een jaar en vier maanden geleden voor het laatst gezien. Bepaalt ze nu hier ter plekke door haar gezwaai hoe de rest van haar leven zal verlopen? Want – en de hemel sta haar bij – de derde en laatste afkondiging is komende zondag al! Vandaag over een week staan ze voor de kansel.

Als hij haar tenminste niet onmiddellijk de bons geeft wanneer hij haar geheim hoort.

Anna Nienaber: het begin

5 juli 1873

Anna is de vrouw die zo belangrijk is dat alles in dit verhaal bij haar begint. Soms moet je echter de paar feiten die je weet, op tafel leggen voordat je met het verhaal kunt beginnen. Hoe is haar levensloop geweest tot aan deze plek, haar laatste rustplaats?

Die is niet zichtbaar vanaf de Memoriamweg in Bloemfontein. Maar de omheining van kippengaas schittert in de zon, en in de schaduw van de hoge dennenbomen staan rijen graven, schots en scheef, verweerd in de loop der tijd. De lucht is diepblauw met daarin rijen schapjeswolken.

Nr. 608, Blok Q, Memoriam Begraafplaats. Dit is haar laatste aardse adres: Anna Maria Hendrina Elizabeth Nienaber, zo heette zij.

Geboren Van der Walt, op 5 juli 1873. Voorheen de weduwe Steenkamp.

Later de weduwe Nienaber. Sterfdatum: 27 september 1932.

Dat is ze, Anna. Prettig kennis te maken, zou ze gezegd hebben terwijl ze met haar priemende blik probeerde vast te stellen wat voor vlees ze met jou in de kuip had.

Zes voet boven haar beenderen is alleen een tapijtje van ingezaaid gras. Geen grafsteen. Ze ligt naast een zandpad dat zich door de verschillende afdelingen van de begraafplaats kronkelt. Aan weerskanten van het pad staan dennenbomen waar de wind zacht en vredig door de dennennaalden ruist, zoals het de wind betaamt op een kerkhof.

Om nog preciezer te zijn: ze ligt twee graven links van Martha van Vuuren. Maar het is nogal moeilijk om Martha te vinden, want op haar graf ligt ook geen steen. Ga je vanaf Anna's rust-

plaats vier sprongen naar rechts, dan beland je op een stukje onkruid naast de scheve grafsteen van Francina Bredenkamp, een meisje dat op vijftienjarige leeftijd is overleden. Tamelijk interessant, dat Bredenkamp-buurvrouwje van Anna, maar dat wordt later wel duidelijk. Vlakbij houdt een stokoude peperboom de wacht over die paar graven.

De namen van meneer en mevrouw De Villiers, aan de linkerkant van Anna, zijn op hun grafsteen te lezen. Die twee zijn voor eeuwig verenigd in de dood. Niet zoals Anna en Jan, Poppies vader, die bijna 140 mijl uit elkaar rusten. Naast elke De Villiers waakt het beeld van een engel. Je zou willen dat ze tegelijkertijd een wakend oog op het graf van Anna zouden houden, maar blijkbaar is dat niet het geval, want het nummer van gietijzer aan haar voeteneind ontbreekt.

Bij een groepje graven rondom Anna dienen grote rotsblokken als markering. Als ze geweten had dat ze zonder grafsteenhoofdkussen of rotsdeken opgeborgen was, zou ze dat haar kinderen dan kwalijk hebben genomen? Tijdens hun leven was ze er ook niet voor hen geweest. Poppie, haar jongste, herinnerde zich alleen maar tranen en ellende.

Anna zou waarschijnlijk niet verwacht hebben dat haar leven geboekstaafd zou worden: verdrietig als het was van begin tot einde. Misschien had ze helemaal geen behoefte gehad om, zoals een vlieg, een strontspootje achter te laten op de muur van Vadertje Tijd.

Het is haar nageslacht dat zich afvraagt: wie was die gekaapte moeder, die uitsluitend verzonnen oma nou echt?

‘Een boeiend verhaal van een Afrikaner familie uit de eerste helft van de vorige eeuw.’ – Irma Joubert

Zuid-Afrika, 1930. Poppie groeit op in een weeshuis. Ze heeft nog vage herinneringen aan haar overleden moeder: haar lach, de geur van pas gestreken lakens. Maar Poppie voelt dat er geheimen in de familie zijn die zij niet kent, dat haar zus zaken voor haar verborgen houdt. Dan ontmoet ze spoorwegemployee Frikkie Bredenkamp – en ontdekt ze een ontstellend geheim.

Deze roman vertelt het bewogen verhaal van twee jonge vrouwen in Zuid-Afrika, van voor de Anglo-Boerenoorlog tot aan de Tweede Wereldoorlog.

Annemari Coetser (1945) is een Zuid-Afrikaans auteur. Deze roman is gebaseerd op haar eigen familiegeschiedenis.

www.uitgeverijmozaiek.nl

ISBN 978 90 239 5441 5

9 789023 954415

NUR 342

